

1984/85:89

Måndagen den 25 februari

Kl. 12.00

1 § Justerades protokollet för den 15 innevarande månad.

2 § Talmannen meddelade att till kammaren inkommit läkarintyg för *Marie-Ann Johansson*, som var sjukskriven under tiden den 18 februari–den 13 april.

Erforderlig ledighet beviljades.

Talmannen anmälde att *Maj Kempe* (vpk) fr. o. m. den 25 februari skulle tjänstgöra som ersättare för *Marie-Ann Johansson*.

3 § Svar på interpellation 1984/85:91 om elförsörjningen

Anf. 1 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Ivar Franzén har till mig ställt vissa frågor om elförsörjningen.

Jag tar först upp problemet med elbelastningens temperaturkänslighet. Det är utan tvivel så att den ökande andelen elvärme i princip innebär att efterfrågan på el blir mer beroende av växlingar i temperaturen.

Jag vill emellertid här framhålla skillnaden mellan konventionell användning av el för uppvärmning och den användning som har blivit allt vanligare under senare år. En betydande del av denna användning sker i form av avkopplingsbara och avbrytbara leveranser för uppvärmning av flerbostadshus och lokaler. Dessa leveranser slås ifrån när så behövs av kraftsystemsskäl och minskar således elförsörjningens temperaturkänslighet.

De värmepumpar som används i fjärrvärmesystemen och i industrin har i flertalet fall hög utnyttjandegrad. Detta innebär att dessa värmepumpar går med full effekt en stor del av tiden, varför extremt låga utetemperaturer inte medför några ökningar av eluttagen utöver det normala.

En betydande andel av den ökade användningen av elvärme i småhus sker numera i anläggningar för kombinationsdrift med olja eller ved. De säsongsdifferentierade tariffer som kraftföretagen börjat införa gör det

ekonomiskt motiverat att använda el för uppvärmning då elbelastningen är låg och bränslen för uppvärmning då elbelastningen är hög.

Sammanfattningsvis medför de slag av elanvändning jag här har redovisat inte någon allvarlig ökning av elförbrukningens temperaturkänslighet. Totalt sett torde den tillkommande användningen av el inom uppvärmningsområdet endast till begränsad del öka temperaturkänsligheten under höglasttid. Den tillkommande elanvändningen försämrar således inte leveranssäkerheten för elabonnenterna.

Beträffande ekonomin för elvärme har denna fråga analyserats i olika sammanhang, bl. a. av 1981 års energikommité. De leveranssäkerhetsmässiga konsekvenserna av ökad elvärme ingår som en styrande faktor i kraftföretagens löpande planering.

Som svar på den tredje frågan vill jag hänvisa till den energipolitiska proposition som förra veckan lades på riksdagens bord. Den goda tillgången på el bör under en övergångsperiod användas för att ersätta olja och kol, främst för uppvärmningsändamål. Den el som övergångsvis utnyttjas på detta sätt skall i ett längre perspektiv ersättas genom sparande, övergång till inhemska bränslen, naturgas, solvärme och annan ny teknik för uppvärmning. Ny elvärme får alltså i allt väsentligt endast användas i omställbara, flexibla och utvecklingsbara system eller i kombination med extremt energisnål teknik. Den pågående utredningen om el och inhemska bränslen har i uppgift att bl. a. överväga vilka ytterligare krav som bör ställas på användningen av el för uppvärmningsändamål.

Beträffande den fjärde frågan kan nämnas att vattenfallsverket har jämfört byte av ånggeneratorerna i Ringhals 2 med att byte inte görs. Investeringskostnaden för bytet beräknas vara återbetald på ca 4 år. En förutsättning för bytet är givetvis att det godkänns av säkerhetsgranskande myndigheter.

Anf. 2 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag tackar energiministern för svaret.

I torsdags hade jag anledning att tacka energiministern för ett bra och mycket positivt svar avseende satsningen på vindkraft. Dagens svar ger inte anledning till motsvarande positiva omdöme. Jag vill beteckna svaret som lättvindigt och utan något försök att analysera de verkliga problemen. Det är en kopia av de standardsvar som kraftbolagen har på dessa frågor, svar som är väl tillrättalagda för att gynna kortsiktiga partsintressen. Det bekymrar mig att energiministern tycks ha gått på denna förenkling av problematiken.

Först vill jag ge en kort bakgrundsbeskrivning. Den slutliga elanvändningen exkl. förluster uppgick 1984 till 110 TWh. Fördelningen var följande: industri 44 TWh, övrig sektor förutom uppvärmning 35 TWh, bostadsuppvärmning 25 TWh och avställningsbara pannor 6 TWh.

Konsekvensutredningen redovisade på sin tid en prognos för ett utvecklingsalternativ på 105 TWh 1990 samt faktisk förbrukning 1978. Medeltalet däremellan anger en ungefärlig prognos för 1984.

Prognosen visade att industrin och sektorn övrigt skulle tillåtas förbruka 81

TWh. Det kan jämföras med den faktiska förbrukningen 1984 – 79 TWh. För planerad elvärme var prognosen för 1978 års förbrukning 9 TWh och för 1990 16 TWh. Detta visar att 1984 års förbrukning för industri och sektorn övrigt exkl. värme har varit lägre än enligt avvecklingsalternativet.

Det är viktigt att konstatera att konsekvensutredningen ansåg att denna låga förbrukning endast kunde uppnås genom prishöjningar på 30–50 % och omfattande ingrepp i ekonomin.

Verkligheten visar alltså att konsekvensutredningens avvecklingsalternativ skulle ha varit fullt möjligt att genomföra utan extra prishöjningar och större ingrepp i ekonomin.

Den ökning av elanvändningen som skett under de senaste åren är i all väsentligt en ökning av elvärme. De tre senaste åren har bostadsuppvärmningen ökat med 10 TWh, enligt Samkraft. Huvudsakligen beror detta på prissättningen och på en medveten satsning på el på grund av elöverskottet.

Om elvärmeförbrukningen hade stannat på 1981 års nivå, 15 TWh, skulle vårt elbehov 1984 ha varit 94 TWh. Denna elförbrukning plus förluster skulle vi ha klarat av med vattenkraft som skulle ge 67 TWh, kärnkraft – lika mycket som 1978 – 23 TWh, kraftvärme ca 10 TWh samt genom mindre inslag av kondenskraft och import under toppbelastning.

Denna redovisning har jag gjort för att visa hur realistisk den avvecklingsplan var som linje 3 förespråkade.

Den avveckling som vi nu har framför oss kommer att bli betydligt mer problemfylld om vi inte redan i dag förbereder och underlättar den.

För att inte göra denna debatt för lång och svår att få sammanhang i kommer jag att koncentrera mig på två tre frågeställningar.

Först konstaterar jag att energiministern anser att all elström som kan produceras från t. ex. ett ombyggt Ringhals 2 skall säljas som avkopplingsbar eller avbrytbar el. Jag godtar detta, och det förenklar de överslagsberäkningar som jag vill redovisa som bakgrund till en konkret fråga.

I medeltal ligger råkraftspriset på 15–16 öre/kWh. Renodlar vi de avbrytbara leveranserna blir medelpriset väsentligt lägre. En sannolik siffra är 11 öre. Ringhals 2 skall hela tiden konkurrera med billigaste tillgängliga el på kraftbörsen. De direkta kostnaderna för elproduktionen – bränsle, personal, löpande underhåll och slutförvar – är minst 8 öre/kWh. Det återstår alltså ca 3 öre/kWh för att täcka den kapitalkostnad som bytet av ånggeneratorerna för med sig. Kostnaden har angetts till 1,2–1,5 miljarder. Det är knappast realistiskt att räkna med att det finns utrymme på den konkurrensutsatta värmemarknaden för mer än 4 TWh från Ringhals 2. Det ger med detta antagande ett bidrag till kapitalkostnaderna på 120 miljoner. Det är högst 10 % på investerade pengar. Det krävs mycket stora elprisökningar för att denna affär någonsin skall gå ihop.

Jag har bortsett från behov av reserveffekt o. d., då jag utgått från att all ström skall säljas som avkopplingsbar el. För användarna av elen kvarstår dock den kostnad som uppstår genom att man alltid skall hålla prima effekt som reserv för avbrytbara elleveranser.

Det samhällsekonomiska alternativet till ökad elvärme är ökad använd-

ning av bibränsle. Vi kan med stor säkerhet konstatera att vi för samma pengar som det kostar att byta ånggeneratorerna på Ringhals 2 kan konvertera minst samma effekt från olja till bibränsle ute i blockcentraler, mindre fjärrvärmenät och enskilda fastigheter.

För att ta till vara elen från Ringhals 2 krävs elpannor och vissa förstärkningar av ledningsnätet. Kostnaden för detta är säkerligen större än de investeringar som krävs för att öka produktionen av bibränsle med 4 TWh.

Summan av detta resonemang blir att vi med stor sannolikhet kan producera värmen billigare genom satsning på bibränsle än genom att byta ånggeneratorerna på Ringhals 2.

Fördelarna är uppenbara. Vi påbörjar redan nu den omställning som vi är överens om ändå skall ske. Vi undviker dubbelinvesteringar. Vi får mindre avfall som skall tas om hand, bevakas och bevaras i hundratusentals år. Vi undviker de risker som det alltid finns med drift av kärnkraftverk. Vi behöver inte låta hundratals människor utsättas för maximal stråldos i samband med byte av ånggeneratorerna.

Min fråga till energiministern är: Anser energiministern det trovärdigt att samtidigt tala om kärnkraftsavveckling och plädera för byte av ånggeneratorerna på Ringhals 2?

Den andra frågeställning som jag vill ta upp är utbyggnaden av den traditionella elvärmen. Energiministern säger i sitt svar att enbart elvärme tillåts endast i kombination med extremt energisnål teknik. Är detta sant? Har regeringen beslutat om skärpning av de regler som gäller för direktverkande el? De beslut som har fattats i riksdagen talar såvitt jag kan erinra mig verkligen inte om någon extremt energisnål teknik. Snarare är det så att praktiskt taget all nyproduktion sker eller bör ske på sådant sätt att de krav på energihushållning som ställs för direktverkande el uppfylls. Någon spärr för elvärmen finns det inte, såvida inte regeringen har fattat något beslut som jag inte känner till. Det är mycket angeläget att energiministern ger besked på den punkten här i dag.

Svaret på dessa två frågor är avgörande för huruvida det finns anledning att fortsätta dagens debatt om elsystemets köldkänslighet eller om vi kan förvänta oss en förändring därvidlag.

Jag vill avslutningsvis bara påminna energiministern om ett uttalande som hon gjorde den 15 november 1982 i en debatt vi då hade om hur vi effektivare skulle använda vår elenergi.

Energiministern sade då: "Vi har från socialdemokratisk sida under de senaste åren gång på gång krävt en rad olika åtgärder för en skärpt elpolitik, för att kunna reservera elen för de mest effektiva användningsområdena och samtidigt kunna använda den för att minska vårt oljeberoende utan att binda oss för kärnkraften inför framtiden. Vi har krävt åtgärder i den riktningen. Det gäller sådant som en effektivisering av kommunernas planering, skärpta regler när det gäller elanvändningen för uppvärmning osv."

Herr talman! Jag slutar här och avvaktar svaren innan jag fortsätter debatten.

Herr talman! Jag konstaterar inledningsvis att Ivar Franzén och jag numera har precis samma uppfattning beträffande behovet av extra prishöjningar på el för att åstadkomma en riktig elanvändning. Vi har tidigare förgäves försökt få centern att förstå att det går att klara en riktig elanvändning och hushållningspolitik utan en onormal elprissättning, men centern har hittills krävt prishöjningar. Jag utgår ifrån att det efter de uttalanden som Ivar Franzén nu har gjort kommer att vara slut med dessa krav från centerns sida, och det välkomnar jag.

Så till frågan om hur vi skall bete oss för att på ett riktigt sätt kunna använda oss av el och samtidigt förbereda kärnkraftsavvecklingen.

Jag vill då till att börja med påminna om att i de beslut som riksdagen fattade efter folkomröstningen och i det alternativ som linje 2 företrädde låg att vi utöver kärnkraftsavvecklingen också skulle klara att snabbt få fram en oljeersättning. Det var fullständigt grundläggande för linje 2 och sedermera också för riksdagsbeslutet, eftersom linje 2 ju var det alternativ som samlade flest röster i folkomröstningen, att vi skulle använda oss av den goda tillgången på billig och säker el under 1980- och 1990-talen för att ersätta behovet av olja och kol. Det var nödvändigt såväl av ekonomiska skäl som av miljöskäl att snabbt minska oljeanvändningen och att göra kolbehovet så litet som möjligt. Att ersätta behovet av olja och kol var dessutom nödvändigt för att få en tryggare energiförsörjning i Sverige.

I botten på det resonemanget låg att elen både nu och i framtiden i första hand skall förbehållas de s. k. elspecifika områdena. dvs. de områden där el inte går att ersätta med annat. Dit räknar vi framför allt industrins behov, men det gäller också trafikområdet och förbrukningen av hushållsel. Under övergångsperioden skall den el som därutöver finns användas för att ersätta olja och kol, och detta skall då ske i omställningsbara och flexibla system, där förbrukningen av el senare kan minskas genom hushållning eller med ny värmeteknik.

Detta är den strategi som kännetecknar dagens politik och som ligger till grund för den proposition som regeringen förra veckan förelade riksdagen.

Jag vill erinra om att utan den nu mycket omfattande elanvändningen för uppvärmningsändamål skulle vårt oljeberoende och vårt behov av kol vara väsentligt mycket större. Den väg vi valt kan synas vara en omväg – jag har förstått att det är ett pedagogiskt problem att förklara hur det kan komma sig att man skall börja med att använda kärnkraftsel för att därefter avveckla den – men motivet är att vi kan göra sådana oerhörda vinster, både ekonomiskt och miljömässigt, genom att minska vårt behov av olja och kol. Bland de största framgångar vi kan redovisa i propositionen är att vi med de senaste årens politik, vari ingår en medveten elanvändning, har kunnat minska behovet av olja med 40 % och att behovet av kol uppgår till mellan en tredjedel och hälften av vad man nyligen räknade med. Det är mycket väsentliga resultat, som icke skulle ha kunnat nås om vi inte på det sätt som linje 2 föreslog och som riksdagen också har beslutat om använder oss av den kärnkraftsel vi i dag har tillgång till. Den användningen sker naturligtvis hela

tiden med beaktande av de ytterligt stränga säkerhetskrav vi ställer.

När det gäller frågan om reglerna för att utnyttja el för uppvärmning så har vi nu de regler som fastställdes efter folkomröstningen. Sanningen är att praktiskt taget all nyproduktion i dag klarar de strängare regler för att få använda direktverkande el som då fastställdes. Det är mycket vanligt att man använder el i nyproduktionen, antingen därför att man klarar kraven för att få installera direktverkande el eller därför att el används i flexibla omställningsbara system. Men vad som har tillkommit och som framför allt står för den stora omfattningen är el som används i avkopplingsbara elpannor, i fjärrvärmesystemen, i andra kollektiva system och i värmepumparna.

Ivar Franzén ställde en fråga till mig om vad det är för nya regler som skall gälla för att man skall få använda sig av el för uppvärmning. Jag förstår att Ivar Franzén ställde den frågan i pedagogiskt syfte, eftersom jag svarade på samma fråga vid den överläggning med näringsutskottet som jag hade i onsdags efter det att propositionen hade lagts fram och då Ivar Franzén var närvarande. Därför skall jag gärna för den offentlighet som här åtminstone formellt finns representerad upprepa det svar jag då gav.

Vi anser att man behöver skärpa reglerna för energihushållning i allmänhet och elanvändning i synnerhet. Vi har inte i det underlagsmaterial som av ansvariga myndigheter och remissinstanser har presenterats inför propositionsarbetet funnit några metoder som är tillräckligt bra som mått för detta. Därför har vi också gett utredningen om el och inhemska bränslen i uppgift att med förtur behandla den frågan och i en delrapport, som kommer senast till försommaren, redovisa förslag till sådana regler. På grundval av de förslagen kommer vi snarast möjligt att precisera oss på den punkten. Detta finns i själva verket också beskrivet i propositionen, men det kan ju vara bra att Ivar Franzén ställer denna retoriska fråga i pedagogiskt syfte, så att vi i detta sammanhang får klargöra hur det förhåller sig.

När det gäller Ringhals 2 är det på det sättet att så länge som regeringen inte haft möjlighet att granska vare sig säkerhetsfrågorna på grundval av säkerhetsmyndigheternas bedömning eller den företagsekonomiska frågan på grundval av en direkt ansökan från Vattenfall så kan jag inte i någon del kommentera de frågorna.

Anf. 4 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Låt mig göra ytterligare en liten kommentar till detta om prishöjningarna på el. Jag kan inte tänka mig att energiministern har undgått att notera hur jag och centern gång efter annan har pläderat för och redovisat hur en mer effektiv energianvändning och framför allt en effektiv användning av el skulle resultera i ett lägre elpris på sikt. Att man som styrning i något fall kan ha fördel av en prissättning som är mer anknuten till de faktiska kostnaderna än vad de realisationspriser är som vi har i dag beror på de lösningar som vi skapar genom det sätt på vilket vi till stor del använder elen.

Något som också bör upprepas – jag kan inte tänka mig annat än att energiministern måste ha stött på det gång efter annan – är att dubbelinvesteringar förekommer. Även om elen i vissa situationer – jag förnekar inte att så

kan vara fallet – används väldigt ekonomiskt, finns det i dag otaliga exempel på dubbelinvesteringar som gör att vi återlåter värmeabbonenternas plånböcker två gånger om.

Den snabba övergången från olja är positiv. Vi har precis samma uppfattning på den punkten. Vi bör alltså ersätta oljan. Låt oss ändå försöka sätta dessa saker på sin plats. Oljeförbrukningen har minskat, från ungefär 30 miljoner m³ till ungefär 17 miljoner m³. Oljeförbrukningen har således minskat med ungefär 13 miljoner m³. Därav kan maximalt 3 miljoner m³ tillskrivas den ökade användningen av el för uppvärmning. Ibland framställs det hela så, att detta skulle vara det helt dominerande och avgörande när det gäller oljeersättningen. Så är det definitivt inte. Det är framför allt en effektivare energianvändning och en ökad användning av inhemska bränslen osv. som är avgörande i detta sammanhang.

Det pedagogiska problemet när det gäller att "utveckla för att avveckla" kommer nog att vara evigt. Vi kommer inte att lösa det problemet i dag heller. Jag är helt övertygad därom. Men nu står vi inför problemet – det är därför som jag tog upp frågan om Ringhals 2 – att vi direkt kan se hur en investering i biobränsle kan ersättas med samma, eller med bättre, effekt än en investering som ännu inte är definitivt beslutad och som innebär ytterligare utveckling av kärnkraften. Det är det som min fråga handlar om. Det behövs inte några säkerhetsstudier, och ingenting annat heller, för att energiministern skall kunna svara på den frågan. Det är ett rättmätigt krav att energiministern svarar på den frågan. Jag kräver inte att energiministern utan vidare skall säga att de siffror som jag här nämnt är helt riktiga. Men om det skulle visa sig att den analys som jag har gjort är riktig, skulle energiministern ändå vara beredd att medverka till att Ringhals 2 får nya ånggeneratorer och därmed medvetet medverka till att förlänga avvecklingen av kärnkraften och att försvåra denna? Vad jag vill ha är ett principalsvar på den frågan. Det skulle vara mycket välgörande för debatten.

Vad gäller enbart elvärmen tolkar jag energiministerns svar så, att vi tyvärr får vänta ytterligare något år innan vi får den skärpning som hade varit på sin plats redan för något, eller kanske t. o. m. ett par, år sedan. Från centerns sida har vi regelbundet motionerat om en sådan skärpning, men våra motioner har alltid avslagits.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkanden 1984/85:22 och 24–26

Finansutskottets betänkande 1984/85:10

Skatteutskottets betänkanden 1984/85:27, 29 och 31

Justitieukskottets betänkande 1984/85:14

Socialutskottets betänkande 1984/85:12

Trafikutskottets betänkanden 1984/85:8–10

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1984/85:16

Nr 89

Måndagen den
25 februari 1985

Om elförsörjningen

5 § Anmäldes och bordlades

Proposition

1984/85:128 Förslag till lag om ändring i lagen (1942:350) om fornminnen

6 § Anmäldes och bordlades

Förslag

1984/85:22 Fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag om ändring i lagen (1982:1158) om riksgäldskontoret samt komplettering av anslagsframställning för budgetåret 1985/86

7 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 22 februari

1984/85:103 av *Rune Ångström* (fp) till industriministern om tillgången på skogsråvara i Norr- och Västerbotten:

Ett krig om den knappa tillgången på skogsråvara har brutit ut i Norr- och Västerbotten. Insatserna i dessa "krigshandlingar" är mycket höga, eftersom det i slutet av operationerna avgörs vilka skogsindustrier som har möjligheter att överleva i framtiden.

Stridshandlingarna startade med att statliga ASSI backade ur den gemensamma uppköps- och förhandlingsorganisationen som företaget ägt tillsammans med MoDo, SCA och Bowater. Berörda av det därpå följande kriget om råvaran är dock inte bara dessa stora skogsföretag utan alla träförädlade företag. Stora som små känner verkningarna av det. Särskilt illa klämda blir de mindre s. k. köpsågverken, som är etablerade i Norrbottens och Västerbottens inland med en mera lokalt anpassad råvaruförsörjning. Dessa köpsågverk, utan egen skog, är av största betydelse för sysselsättningen i de områden där de är etablerade, de har nu rimliga ekonomiska förutsättningar för att leva vidare men de saknar naturligtvis resurser och ekonomisk uthållighet för att delta i ett priskrig som ofelbart slår ut de mindre enheterna. Sårbarheten hos de mindre företagen är också särskilt stor i dagens läge med vikande efterfrågan och fallande priser på sågade trävaror.

Det hela har sin upprinnelse i att statliga ASSI inte längre vill vara med på det gemensamma uppköpsavtalet efter att domänverket dragit ned sina leveranser och företaget därmed måste öka sin virkesförsörjning från den privata marknaden. ASSI:s stora virkesbehov hör också samman med den stora kapacitetsutbyggnad som ASSI kunnat göra genom det ägartillskott på ca 3,35 miljarder kronor som staten tillskjutit.

Med utgångspunkt i länsprogram 1980 ser tillgången på skogsråvara i

Norrbotten ut på följande sätt:

Totalt uttag industrivirke	milj m ³ fub	3,600
– därav timmer	”	1,160
– därav barrmassaved	”	1,940
– därav lövmassaved	”	500

Utöver dessa volymer kan det möjligen gå att öka uttaget klena träd och toppar samt ökad gallring med 0,5 miljoner m³ fub, en stor andel av denna kvantitet som löv.

Mot dessa siffror skall sedan ställas industrins behov i BD län, och som illustration till den kapacitetsutbyggnad som skett tar jag också med 1980 års siffror:

		1980	1985
Industrins totala behov av timmer	milj m ³ fub	1,75	1,90
Industrins totala behov av barrmassa (inhemsk)	”	2,60	3,51
Industrins totala behov av lövmassa	”	0,48	0,50

Av lövmassan går 0,2–0,3 till MoDo i Husum.

Under en femårsperiod har sålunda behovet av timmer till industrin ökat med 150 000 m³ fub samt med ca 1 miljon m³ fub barrmassaved. Koncessioner har också beviljats för denna ökning, trots att det sedan 1980 långsiktigt varit en brist på både timmer och barrmassaved. Det går naturligtvis att göra vissa varianter på dessa siffror. Således finns det i massasortimentet 380 000 m³ fub virke som kan sågas som ”timmer”. Bristen på sågtimmer, inhemskt, skulle då i nuläget vara högst 740 000 m³ fub och minst 360 000 m³ fub.

Om man räknar med att ”timret” i massaveden ligger kvar i massavedshögen blir då underskottet i inhemsk barrmassaved:

Industrins behov	milj m ³ fub	3,51
LP-80 mav	”	1,94
Klenved 40 % av 500 000 m ³ fub	”	0,20
Flis och spån 40 % på 1 160 000 m ³ fub	”	0,46
Brist att täckas in/import		0,910

Ökas uttaget av timmer från 1,16 miljoner m³ fub till 1,54 miljoner blir bristen av barrmassaved ännu större eller 1,15 miljoner m³ fub vid 100 % kapacitetsgrad av befintlig industri.

När man bedömer virkesåtgång i befintlig industri i jämförelse med tillgång på råvara kan man inte ensidigt stanna vid t.ex. länsgränser. Situationen i Norrbotten berör naturligtvis i största utsträckning Västerbotten och också i mindre utsträckning Västernorrland.

I Västerbotten råder en förhållandevis god balans mellan behov av råvara till skogsindustrin och råvarutillgång. Beträffande tillgången på sågtimmer, som till betydande del förädlas i inlandet, är balanssituationen i stort sett tillfredsställande. Skall emellertid det kompletterande industribehovet av skogsråvara i Norrbotten exempelvis fyllas genom att ASSI priskrigar om råvaran i Västerbotten, kommer detta att ha en förödande inverkan på de mindre sågverken i inlandet och därmed också på sysselsättningsläget.

De problem som jag skissat berört i denna interpellation är mycket

Nr 89

Måndagen den
25 februari 1985

*Meddelande om
interpellationer*

allvarliga och måste på något sätt tacklas innan hela situationen går över i en direkt kris. Situationen är utomordentligt allvarlig för skogsindustrin i sin helhet men särskilt hotande är den för köpsågverken i Norrbotten och Västerbotten. Köpsågverkens betydelse visas bl. a. i det förhållandet att i Västerbotten svarar dessa för en förädlingsdel på 70 % och i Norrbotten för dryga 50 % av sågade trävaror. Största antalet köpsågverk är lokaliserade till de sysselsättningsvaga delarna i de båda länens inland.

Stora stormfällningar i Nordfinland och Norrbotten har gjort att virkestillgången tillfälligtvis varit rätt god de senaste åren, men denna tillfälliga extra resurs är nu förbrukad och fr. o. m. den kommande virkessäsongen blir råvarubristen akut.

ASSI har f. n. stora ekonomiska resurser uppbyggda genom den billiga kapitalförsörjning till investeringarna som statens ägarbidrag utgör – investeringar som på ett drastiskt sätt ökat deras industrikapacitet och därmed också det direkta behovet av skogsråvara. ASSI har tydligen själv insett gapet mellan kapacitet och tillgång på skogsråvara och bygger f. n. upp för en offensiv på inköpsidan. ASSI har således varit synnerligen aktivt på inköpsidan i Norrbottens inland i hård konkurrens med de mindre köpsågverken. Offensiven har även utsträckt till Västerbotten, och man har startat inköpskontor i Umeå och Skellefteå och varit synnerligen aktiv i köpsläendet om rotposter i exempelvis Lycksele och Sorsele – en helt ny aktivitet från ASSI:s sida som visar dess nya policy.

Med anledning av de uppgifter som jag presenterat i denna interpellation ber jag att få ställa följande frågor till industriministern:

1. Avser industriministern att vidta några åtgärder så att råvaruförsörjningen till ASSI:s utbyggda industrikapacitet skall klaras?
2. Avser industriministern vidta några åtgärder så att annan skogsindustri i Norr- och Västerbotten inte slås ut från marknaden i kampen med ASSI om skogsråvaran? I farozonen är i främsta hand de s. k. köpsågverken utan eget skogsinnehav. Frågan ställs mot bakgrunden av att ASSI opererar utifrån helt andra ekonomiska förutsättningar än den övriga skogsindustrin i berörd region genom det ägartillskott på 3,35 miljarder kronor som staten betalat ut till ASSI.

1984/85:104 av *Jörgen Ullenhag* (fp) till utbildningsministern om åtgärder för att komma till rätta med teknikerbristen:

Svensk industri lider f. n. stor brist på kvalificerade tekniker. Verkstadsföreningen har beräknat underskottet till 900 civilingenjörer per år. Enligt Sveriges civilingenjörsförbund är bristen ännu större, 1 200 per år.

Bristen på kvalificerade tekniker är allvarlig för den svenska industrins förmåga att hävda sig gentemot utlandet. Det är därför utomordentligt angeläget att omedelbara åtgärder vidtas för att öka och förbättra utbildningen av tekniker och civilingenjörer.

Jag vill därför fråga utbildningsministern:

Vilka åtgärder ämnar regeringen vidta för att komma till rätta med teknikerbristen?

Nr 89

Måndagen den
25 februari 1985

1984/85:105 av *Sonja Rembo* (m) till justitieministern om obligatoriska kollektiva försäkringar:

*Meddelande om
interpellationer*

Fackliga organisationer har i ökande utsträckning bundit sina medlemmar vid olika obligatoriska, kollektiva försäkringslösningar. Detta har av många medlemmar uppfattats som ett stort intrång i deras privatliv.

Framför allt har Elektrikerförbundets och Målareförbundets obligatoriska, kollektiva hemförsäkringar väckt irritation hos medlemmarna. Fem medlemmar i Elektrikerförbundet har därför fört saken till Stockholms tingsrätt. Den 17 januari förklarade tingsrätten Elektrikerförbundets beslut om en kollektiv, obligatorisk hemförsäkring för förbundets medlemmar ogiltigt. Rätten angav i sitt domskäl att försäkringen inte rymms inom förbundets syfte såsom detta uttrycks i stadgarna. Elektrikerförbundets stadgar ansluter sig till normalstadgan för LO-förbunden.

Utan att avvakta tingsrättens nära förestående dom beslutade regeringen den 20 december 1984 att undanröja försäkringsinspektionens föreläggande för Folksam att inte verkställa ett försäkringsavtal mellan bolaget och Målareförbundet om kollektiv, obligatorisk hemförsäkring, som i allt väsentligt överensstämmer med Elektrikerförbundets försäkring.

Det kan vid detta tillfälle inte ha varit obekant för regeringen att Svea hovrätt redan den 15 juni 1984 fastslog att Elektrikerförbundets beslut om en kollektiv, obligatorisk hemförsäkring låg vid sidan av förbundets traditionella fackliga verksamhet.

Den syn på detta slag av försäkringar som kommer till uttryck i dessa två domar har också kommit till uttryck i ett likartat fall i Norge.

Fackligt medlemskap är i dag på stora delar av arbetsmarknaden en förutsättning för fortsatt yrkesverksamhet. Redan här föreligger således i realiteten ett obligatorium för många arbetstagare. Eftersom vi i Sverige saknar det skydd för den enskilde som en lagfäst negativ föreningsrätt innebär, är det därför av särskilt stor vikt att ett obligatorium av detta slag inte får konsekvenser långt utöver dem som den enskilde medlemmen har anledning att vänta sig. Den reaktion som beslutet om obligatoriska, kollektiva hemförsäkringar väckt visar att de berörda fackliga organisationerna har fattat beslut som sträcker sig utöver denna gräns.

Det är ovärdigt en demokratisk rättsstat som Sverige att enskilda medlemmar i fackliga organisationer skall vara hänvisade till att gå till domstol för att få sin självklara rätt att själva besluta om sitt försäkringskydd.

Med anledning härav vill jag fråga justitieministern vilka åtgärder regeringen avser vidta för att den enskilde fackföreningsmedlemmen skall få ett tillfredsställande skydd mot detta slag av ingrepp i självklara mänskliga fri- och rättigheter.

8 §. Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 22 februari

1984/85:442 av *Eva Hjelmström* (vpk) till utrikesministern om det svenska deltagandet i mötet i Paris mot kommunismen i Latinamerika:

Enligt uppgifter i massmedia har svenska officerare deltagit i ett möte i Paris, där ett sjuttiofem militärer enats om att inleda ett "korståg" mot kommunismen i Latinamerika. En särskild polisstyrka skall inrättas avsedd att sättas in mot Karibien och Latinamerika. Under mötet diskuteras också regelrätta aktioner mot Cubas president. Det är uppseendeväckande för att inte säga förkastligt och stridande mot vår grundlagda politik och vårt uttalade stöd för de förtryckta i Latinamerika att högt uppsatta officerare medverkar i denna typ av möten.

Med hänsyn härtill och då det inträffade inte främjar en fast och konsekvent utrikes- och säkerhetspolitik vill jag fråga utrikesministern:

Vad ämnar utrikesministern vidta för åtgärder i anledning av det inträffade?

1984/85:443 av *Rune Ångström* (fp) till utbildningsministern om bidragen till elever med förlängd studiegång vid idrottsgymnasier:

Enligt uppgift från centrala studiestödsnämnden skall bidragen till elever som studerar på de s. k. idrottsgymnasierna med förlängd studiegång dras in fr. o. m. hösten 1985. Detta är ett beslut som går emot tidigare intentioner att möjliggöra för elever att kombinera idrott och studier.

Är utbildningsministern beredd att medverka till att de nuvarande bidragsreglerna vid förlängd studiegång vid idrottsgymnasierna också gäller framdeles?

1984/85:444 av *Anita Bråkenhielm* (m) till statsrådet Gertrud Sigurdsen om kvalitativt goda mammografiundersökningar:

År 1981 uttalade riksdagen att det var statens uppgift att redan då beakta att ökad utbildning av röntgenläkare och annan sjukvårdspersonal borde genomföras med tanke på de ökade krav på mammografiverksamhet som kunde väntas efter utvärderingen av det s. k. W-E-projektet.

Projektundersökningarna i Kopparbergs och Östergötlands län har nu vid utvärdering visat att massundersökningar med mammografi är befogade. Den behövliga personalutbildningen har ej kommit till stånd.

Jag vill fråga statsrådet Sigurdsen:

Vilka åtgärder avser statsrådet vidta för att kvalitativt goda mammografiundersökningar skall kunna genomföras?

9 § Kammaren åtskildes kl. 12.28.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 89

Måndagen den
25 februari 1985

*Meddelande om
frågor*